

Отримано: 18 січня 2017 р.*Прорецензовано:* 23 січня 2017 р.*Прийнято до друку:* 13 лютого 2017 р.

Мартинова Л. Б. Планування соціального захисту населення в контексті активізації євроінтеграційного процесу / Л. Б. Мартинова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», березень 2017. – № 4(32). – С. 92–98.

УДК: 351:304(0758)

JEL-класифікація: H 50

Мартинова Лілія Борисівна,*кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет***ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ
В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ**

У статті розглянуті проблеми соціальної політики в контексті соціально-економічних перешкод розвитку людського потенціалу. Визначено роль державних соціальних стандартів і гарантій у формуванні розміру соціальних трансфертів. Встановлено проблеми та суперечності визначення прожиткового мінімуму в Україні. Розглянуто перешкоди формуванню ефективної системи соціальних послуг. Здійснено порівняльну оцінку ресурсного забезпечення формування відрахувань на соціальний захист населення в країнах ЄС та Україні. Визначено проблеми забезпечення якості життя літніх людей та необхідність встановлення соціальних цілей і завдань в усіх сферах державного регулювання економіки.

Ключові слова: соціальний захист, євроінтеграційний процес, людський потенціал, соціальні стандарти, соціальні послуги.

Мартинова Лилия Борисовна,*кандидат филологических наук, доцент, докторант кафедры международных экономических отношений***ПЛАНИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ
В КОНТЕКСТЕ АКТИВИЗАЦИИ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОГО ПРОЦЕССА**

В статье рассмотрены проблемы социальной политики в контексте социально-экономических препятствий развития человеческого потенциала. Определена роль государственных социальных стандартов и гарантий в формировании размера социальных трансфертов. Установлено проблемы и противоречия определения прожиточного минимума в Украине. Рассмотрены препятствия формированию эффективной системы социальных услуг. Осуществлена сравнительная оценка ресурсного обеспечения формирования отчислений на социальную защиту населения в странах ЕС и Украиной. Определены проблемы обеспечения качества жизни пожилых людей и необходимость установления социальных целей и задач во всех сферах государственного регулирования экономики.

Ключевые слова: социальная защита, евроинтеграционный процесс, человеческий потенциал, социальные стандарты, социальные услуги.

Liliia Martynova,*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Doctoral Student
of the Department of International Economic Relations***PLANNING SOCIAL PROTECTION IN THE CONTEXT
OF INTENSIFICATION OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESS**

In the article the problem of social policy in the context of social and economic obstacles to human development is discussed. The role of social standards and guarantees in the formation in social transfers is considered. The problems and contradictions in definition of living wage in Ukraine are found. The obstacles to the formation of an effective system of social services are considered. The comparative assessment of resource support in the formation of the social protection in the EU and Ukraine is undertaken. The problems of the quality of life of older people and the need for social goals and tasks in all areas of state regulation of the economy are defined.

Key words: social security, European integration, human capital, social standards and social services.

Постановка проблеми. Інноваційно-технологічні перетворення національної економіки та становлення ринкових відносин об'єктивно впливають на проблему соціальної безпеки країни як фактора якості життя населення. Це зумовлюється рядом обставин. По-перше, в сучасних умовах під час розгляду проблем якості життя все більш очевидним стає, що інноваційно-технологічний розвиток економічної сфери суспільства сам по собі не здатний повною мірою вирішити екологічні, культурні та соціальні проблеми. Закономірно виникає необхідність розробки нових критеріїв розвитку сучасного суспільства, які насамперед пов'язані з самою людиною, її вмінням створювати нові знання та інформацію, її діями в

інноваційній обстановці. По-друге, перехід до ринкової економіки, розвиток різних форм власності призвели до появи проблем, що стали причиною соціальної дестабілізації та невпевненості в завтрашньому дні для значної частини населення [1]. По-третє, становлення нової соціальної системи супроводжується розшаруванням суспільства на бідних та багатих, зростанням безробіття. Унаслідок масштабної бідності українського суспільства відбуваються такі процеси: зумовлюється необхідність збільшення соціальних виплат (соціальної допомоги малозабезпеченим категоріям населення, надання житлових субсидій тощо), організації інших форм соціального захисту, що важким тягарем лягає на бюджет України [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує певний теоретико-науковий доробок із досліджуваної проблематики. Широкий спектр досліджень проблем у сфері соціального захисту населення як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях представлено в роботах таких провідних вітчизняних науковців: Н. Борецької, Н. Власенко, О. Власюка, І. Гнибіденка, В. Гошовської, І. Калачової, А. Колода, І. Курило, Е. Лібанової, О. Макарової, О. Новікової, Ю. Саєнка, В. Скуратівського, О. Палій, О. Піщуліної та ін. Велику увагу в цих роботах приділено соціальній політиці у сфері соціального захисту населення. Однак на сьогодні в науковій літературі недостатньо вивчали проблеми саме практики стратегічного планування соціального захисту.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є визначення основних напрямів планування соціального захисту населення в контексті активізації євроінтеграційного процесу.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні соціально-економічні перешкоди розвитку людського потенціалу загострюються із веденням воєнних дій і політичною нестабільністю, що спричиняє відволікання значних коштів від реалізації соціальних зобов'язань. Поширення платних послуг у соціальній сфері (освіта, охорона здоров'я, придбання житла), скорочення обсягів соціальної підтримки та категорій, які мають право на таку підтримку, негативно віддзеркалюються на суспільному настрої та провокують поширення відчуття соціальної несправедливості.

За таких умов особливо важливою для збереження соціальної стабільності є відкритість бюджетного процесу та залучення громадськості до обговорення дій влади. Необхідним також є реформування міжбюджетних відносин у напрямі створення стимулів для місцевої влади до нарощування власних надходжень та ефективного використання місцевих ресурсів [3].

Такі проблеми соціальної політики як нераціональне використання коштів, спрямованих на соціальний захист населення, незрілість корпоративної соціальної відповідальності бізнесу, недосконалість визначення та використання показника прожиткового мінімуму, недотримання соціальної справедливості в пенсійній системі не дають можливості сформулювати необхідний соціальний базис формування і підвищення національного людського потенціалу, загострюючи сучасний стан нестабільності, коли більшість населення зосереджено на виживанні і задоволенні елементарних потреб, а не на підвищенні власного потенціалу.

У цьому руслі необхідно підкреслити, що державні соціальні стандарти і гарантії відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні розміру соціальних трансфертів. У загальному вигляді соціальні стандарти характеризують сформований рівень споживання тих чи інших благ, який визнається більшістю населення або представниками конкретної суспільної групи людей прийнятним (нормальним) [1]. Центральне місце в пенсійних стандартах та гарантіях посідає прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність. Передусім його вартісна величина нині визначає основну державну соціальну гарантію щодо забезпечення мінімального рівня доходів пенсіонерів – мінімальну пенсію. Взагалі роль прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, є досить функціонально розгалуженою. За цим показником визначають [3]:

- мінімальний та максимальний розмір пенсій;
- суму надбавок за понаднормовий стаж;
- базу для індексації та перерахунку пенсій;
- обчислення надбавок за державними пенсійними програмами.

Водночас усупереч кращій міжнародній практиці, сьогодні в Україні прожитковий мінімум визначається лише для соціально-демографічних груп, а не для домогосподарств. Неврахування фактичної структури споживання родин призводить до втрати зв'язку з реальністю і відірваності прожиткового мінімуму від справжніх потреб сучасної людини та фактичної можливості їх задоволення на рівні середньостатистичної сім'ї. Крім того, динаміка вартісної величини прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначається переважно фінансовими можливостями та політичною кон'юнктурою, що підриває його інституційну спроможність як об'єктивної основи для встановлення пенсійних гарантій [3]. Таким чином, недосконалі методичні підходи до визначення показника прожиткового мінімуму та розгалужені функціональні залежності між даним показником та широким спектром державних гарантій і нормативів у соціальній сфері викликають необхідність менш жорсткої прив'язки до прожиткового мінімуму основних державних соціальних гарантій.

Україна на сьогодні розбудовує національну систему соціальних послуг на основі визначених засад їх надання: сприяння особам, що перебувають у складних життєвих обставинах, які вони не в змозі подолати за допомогою наявних засобів і можливостей; створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають; попередження виникнення складних життєвих обставин. Система надання соціальних послуг в Україні представлена мережею закладів соціального обслуговування різних категорій населення, діяльність яких координують відповідні міністерства та відомства. Світова практика свідчить про необхідність упровадження державних стандартів надання послуг (які встановлюють мінімальний рівень обслуговування для кожного елемента служби забезпечення), призначених для всіх видів громадських послуг (зокрема, й для соціальних). Серед європейських країн найбільше уваги стандартизації соціальних послуг приділяють у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії [3].

На розвиток соціальних послуг в Україні негативно впливає брак багатьох універсальних стандартів надання соціальних послуг для забезпечення рівних і єдиних вимог для всіх надавачів, незалежно від їх форми власності (на сьогодні існує лише 16 затверджених стандартів для окремих видів соціальних послуг). Сутність стандартизації соціальних послуг полягає у визначенні вимог до надання соціальних послуг, дотримання яких забезпечило б можливості повноцінного самостійного життя для одержувачів послуг як у своєму безпосередньому оточенні, так і в суспільстві загалом [3].

У системі державних соціальних стандартів і гарантій України стандарти соціальних послуг виконують дві основні функції: встановлюють загальноприйняті уявлення про те, якими повинні бути соціальні послуги, та є основою для визначення вартості соціальних послуг. Аналіз вітчизняних соціальних стандартів указує на те, що всі наявні стандарти послуг визначають: цільову групу отримувачів; принципи і правила надання певної послуги; перелік заходів, які передбачає надання певної послуги; вказівки щодо визначення потреби отримувача в послугі; орієнтовні кількісні та якісні показники послуги. Водночас зазначені в українських стандартах показники якості недостатньо конкретизовані і загалом не можуть дати цілісного уявлення про якість тієї чи іншої послуги. Крім того, у стандартах немає технічних вимог до надання послуг (окрім часу) та методики вимірювання або оцінювання якості послуг чи рівня виконання встановлених вимог, передбачених загальними принципами стандартизації [3]. Тому система соціальних стандартів України потребує нагального перегляду.

Значне розширення населення щодо доходів і рівня життя в країні своєю чергою свідчить про те, що чинна в сучасних умовах система соціального захисту населення загалом потребує докорінних змін. Як і десять років тому, важливою передумовою запровадження ефективної соціальної політики, яка дозволила б досягти соціальних стандартів на рівні розвинутих країн, є створення відповідного фінансового ресурсу завдяки зростанню ВВП на душу населення [1].

Актуальність такого концептуального підходу сьогодні базується на зіставленні основних ресурсних чинників формування соціальних потреб розвинутих країн і України. Фінансування системи соціального захисту в Україні здійснюється з державного бюджету та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (рис. 1).

Рис. 1 Фінансування системи соціального захисту в Україні

Загальні видатки на соціальний захист в Україні (за методологією європейської системи інтегрованої статистики соціального захисту) у 2015 р. склали 22,2% ВВП (рис. 2). Державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, визначені за національною методологією, за період із 2010 р. до 2015 р. скоротились з 9,3 до 8,9% розміру ВВП та з 27,7 до 25,9% від суми видатків Державного бюджету України [5]. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення складають близько 26% загальних видатків місцевих бюджетів та 29% зведеного бюджету [1]. У структурі видатків місцевих бюджетів на

соціальний захист та соціальне забезпечення найбільшу частку складають видатки на соціальний захист сім'ї, дітей та молоді (лівову частку складають допомоги сім'ям із дітьми). Основним напрямом використання коштів соціального захисту у зведеному бюджеті є захист пенсіонерів.

Скорочення витрат на соціальний захист протягом останніх двох років відбулось передусім завдяки збільшенню видатків на обороноздатність на 9,1 млрд грн, на відновлення інфраструктури східних регіонів на 1,9 млрд грн, на підтримання вугільної галузі, скорочення державного фонду регіонального розвитку та інших. Внаслідок воєнних дій на Сході країни очікується і подальше значне скорочення видатків бюджету, більшу частину якого становлять видатки на соціальну сферу. Зокрема, планується скоротити пенсії тим пенсіонерам, які працюють, фонди соціального страхування, деякі види допомоги, а також видатки на охорону здоров'я та освіти.

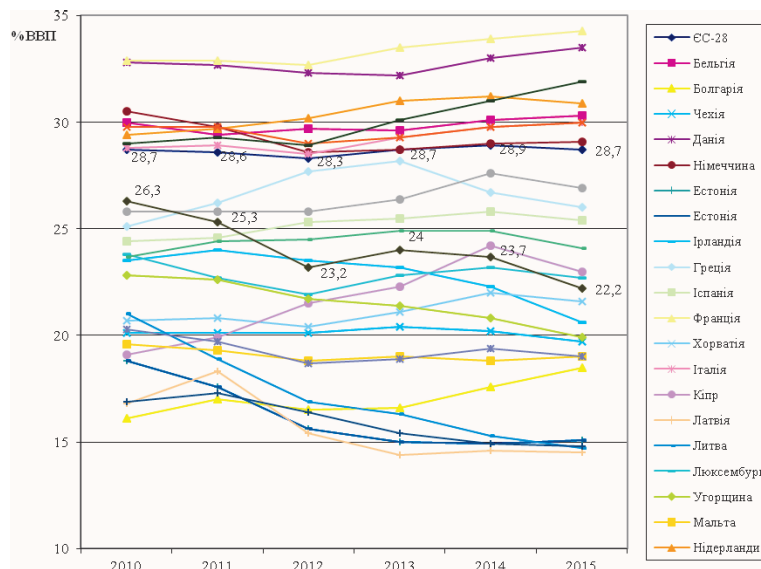

Рис. 2. Динаміка видатків на соціальний захист населення в Україні та країнах ЄС у 2010–2015 рр. (% ВВП) [4; 5]

Не зважаючи на те, що відносні показники відрахування на соціальний захист в Україні (22,2% у 2015 р.) знаходяться майже на рівні з рядом інших країн ЄС (Ірландія – 20,6%, Хорватія – 21,6%, Люксембург – 22,7%, Кіпр – 23%, Словенія – 24,1%), вони є нижчими від середнього рівня в країнах ЄС (28,7% у 2015 р.) та база для цих відрахувань значно менша, у зв'язку з чим підвищення рівня життя населення в країні є проблематичним (рис. 3).

Таким чином, створення умов для забезпечення соціальних стандартів і формування відповідної фінансової бази вимагає підвищення ефективності економіки в напрямі наближення обсягів ВВП у розрахунку на душу населення до рівня розвинутих країн.

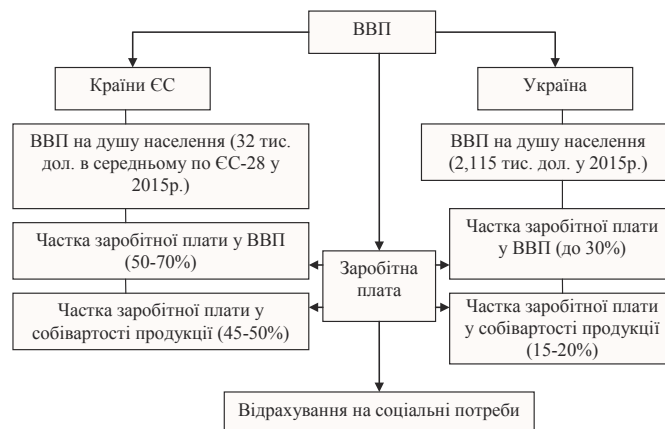

Рис. 3 Ресурсне забезпечення формування відрахувань на соціальний захист населення в країнах ЄС та Україні*

*Складено автором на основі [3; 5; 6; 7].

Вагомою проблемою є рекомендаційний і неконкретизований характер нормативного забезпечення якості життя літніх людей. Недооцінка ролі трудового потенціалу літніх осіб із боку держави та інших соціальних партнерів виявляється в ігноруванні інтересів та проблем літніх працівників під час формування політики на ринку праці.

До прикладу, важливою новацією нової редакції Закону «Про зайнятість населення» [8] є можливість одноразового отримання ваучера (в розмірі не вище десяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб) для проходження перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації. Однак таке право надається лише особам віком понад 45 років і до досягнення встановленого пенсійного віку (обов'язковою умовою є також наявність страхового стажу не менш ніж 15 років). Тому для громадян пенсійного віку цей ваучер недоступний.

Закон «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» [9] припускає, що професійна переорієнтація та перепідготовка громадян похилого віку, які зберегли працездатність і бажають працювати, може здійснюватись у навчальних центрах служби зайнятості або в інших навчальних закладах за рахунок коштів, передбачених на ці цілі у державному фонді сприяння зайнятості. Проте Закон «Про зайнятість населення» чітко зазначає, що професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (сучасна назва фонду сприяння зайнятості) здійснюються лише для зареєстрованих безробітних. Однак, як уже зазначалось, за чинними юридичними критеріями особи пенсійного віку не можуть одержати офіційний статус безробітного. Тому для України наразі особливо актуальне не тільки прийняття законів та документів програмного характеру, що стосуються інтересів літніх осіб, але й забезпечення їх реального втілення в життя.

Досвід країн ЄС свідчить також про потребу впровадження державних стандартів надання послуг (які встановлюють мінімальний рівень обслуговування для кожного елемента служби забезпечення), призначених для всіх видів громадських послуг (зокрема й для соціальних). Протягом останнього десятиріччя в європейських країнах були затверджені стандарти якості, які є формальними вимогами до суб'єктів, що надають соціальні послуги з боку держави. Європейські стандарти якості часто передбачають створення механізму постійного покращення якості послуг суб'єктами, що їх надають. Стандарти соціальних послуг можуть розроблятися на регіональному та центральному рівні в окремих країнах, а також на міжнародному рівні.

Британські національні мінімальні стандарти соціальних послуг встановлюють мінімальний рівень обслуговування для кожного елемента надання соціальних послуг. Мінімальні державні стандарти існують для: будинків догляду людей похилого віку; схем влаштування на роботу дорослих; агентств догляду за дорослими; дитячих будинків; усиновлення; надання сім'ям соціального житла; створення послуг; шкіл-інтернатів; шкіл за місцем проживання; сприяння студентам до 18 років у здобутті освіти в коледжах. Ці стандарти функціонують із 2000 р., їх регулярно переглядають за участі широкого кола споживачів. Усі громадські послуги, зокрема й соціальні, у Великій Британії контролює та оцінює Ревізійна комісія – незалежний орган, який гарантує, що громадські гроші витрачаються економічно, ефективно і забезпечують досягнення високої якості місцевих послуг для громадян [10, с. 33].

Особливістю вітчизняних стандартів соціальних послуг є те, що, на противагу представленим вище підходам до створення стандартів соціальних послуг, українські стандарти розробляють не для типів закладів чи видів послуг, а для окремих найменувань соціальних послуг. З одного боку, відсутність обмеження типом закладу-надавача можна розцінювати як позитивний момент, оскільки стандарт набуває більш універсального характеру, тобто поширюється на всі організації, які можуть забезпечити певну послугу. З другого боку, стандарт лише для окремо взятої послуги без віднесення її до одного з визначених Законом України «Про соціальні послуги» [302] видів залишає відкритими досить багато питань, зокрема якими мають бути вимоги до інших аналогічних послуг.

Аналіз вітчизняних стандартів соціальних послуг указує на те, що всі наявні стандарти послуг визначають: цільову групу отримувачів; принципи і правила надання певної послуги; перелік заходів, які включають надання певної послуги; вказівки щодо визначення потреби отримувача в послугі; орієнтовні кількісні та якісні показники послуги. Більшість актуальних стандартів соціальних послуг в Україні передбачають і орієнтовний час виконання конкретних заходів та їх регулярність. Встановлення нормативів часу є однією з найбільших переваг вітчизняних стандартів, оскільки основну частину вартості соціальної послуги на сьогодні складає оплата робочого часу працівника, який безпосередньо виконує заходи з надання соціальної послуги. Таким чином, наявні стандарти значною мірою спрощують визначення вартості як окремо взятої послуги, так і всього комплексу послуг, необхідних конкретному отримувачу. Водночас досить поширеним формулюванням у чинних стандартах соціальних послуг є «за потреби». Таке формулювання значно ускладнює розуміння стандартів і фінансування, у зв'язку з тим, що потреба є індивідуальною; вона хоч і визначається та фіксується, але узагальнення індивідуальних потреб користувачів на рівнях вищих, ніж рівень організації, де надається соціальна послуга, може бути досить проблематичним.

Крім того, вказані у стандартах показники якості недостатньо конкретизовані і загалом не можуть дати цілісного уявлення про якість тієї чи іншої послуги. Питання виникають і щодо технічних вимог до соціальних послуг. Окрім часу виконання певних заходів, інших суто технічних вимог не передбачено, стандарти лише вказують на необхідність дотримання санітарно-гігієнічних норм, але яких саме норм і де з ними можна ознайомитись – у стандартах не зазначено. Немає у стандартах також і методики вимірювання або оцінювання якості послуг чи рівня виконання встановлених вимог, передбачених загальними принципами стандартизації. Здебільшого йдеться про те, що послуги повинні підлягати моніторингу та оцінюванню, однак передбачена лише можливість внутрішнього оцінювання, а хто і як має проводити зовнішню оцінку – не вказано.

Попри вказані недоліки, українські стандарти соціальних послуг є прогресивними нормативними актами, оскільки, по-перше, вони відповідають майже всім загальним принципам стандартизації, а по-друге – створюють можливість для залучення до оцінювання соціальних послуг широкого кола отримувачів, як це відбувається у кращих європейських практиках. Без стандартів соціальних послуг загальна система державних соціальних стандартів і гарантій є неповною, оскільки надання соціальних послуг є одним із ключових напрямів діяльності в соціальній сфері, а самі соціальні послуги розраховані на категорії осіб, щодо яких держава має специфічні обов'язки [3]. До прикладу, у Німеччині законодавством обумовлені всі відповідальні за надання соціальних послуг, організацію забезпечення цих послуг, учасники надання послуг, фінансування, категорії клієнтів цих послуг та умови для їх одержання [1].

На сьогодні країни ЄС стурбовані поточними песійними викликами за умов зростаючої проблеми старіння населення. У зв'язку з цим, на рівні об'єднання визнана необхідність забезпечення фінансової стійкості пенсійних систем, підтримки адекватності пенсійної допомоги, яка є основним джерелом доходу для зростаючої частини населення ЄС; підвищення участі на ринку праці жінок і працівників старшого віку, які значною мірою можуть нейтралізувати наслідки впливу старіння населення на вагу пенсій у ВВП [11]. Адаптація до демографічних змін також означає модернізацію пенсійних систем. Тоді, як основна відповідальність за розробку і функціонування пенсійних систем лежить на кожній із держав-членів, ЄС відіграє важливу роль у сприянні заощадженням, інвестиціям, портативності і перенесенню пенсій через кордони. Суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність за забезпечення здорової нормативної бази для професійних і приватних пенсій. Визнана необхідність збільшення можливостей і зайнятості для молоді, жінок в дітородному віці і для інших групи, які тією чи іншою мірою є виключеними з ринку праці, такі як меншини, люди з обмеженими можливостями та мігранти. Заходи соціальної політики, а саме підвищення соціального захисту, допомога в догляді за дітьми або програми інтеграції до ринку праці діють на благо всього суспільства й економіки, оскільки вони запобігають подальшому зниженню людського потенціалу і забезпечують «соціальні сходи» для всіх зацікавлених розвивати і реалізовувати свій потенціал [198].

Таким чином, як свідчить практика стратегічного планування соціально-економічного розвитку країн із соціально орієнтованою економікою, всі вони імплементують соціальні цілі і завдання в усі сфери державного регулювання економіки. Враховуючи складність і багатоваріантність підходів до вирішення цих проблем, Україні як соціально орієнтованій державі необхідно визначити стратегічні напрями стійкого соціально-економічного розвитку та окреслити соціальну політику, яка була б спрямована на зростання добробуту і рівня життя всіх громадян країни та підвищення рейтингу України серед інших країн світу.

У зв'язку з цим, невідкладними завданнями країни є інтенсифікація економічного розвитку, збільшення в найближчий час обсягу ВВП на душу населення за відповідного покращення якісних показників суспільного відтворення, які безпосередньо впливають на підвищення рівня соціального захисту населення, запровадження більш справедливого перерозподілу доходів на користь найбіднішого населення, подолання корупції [1].

Висновки. Отже, основне завдання держави щодо соціального захисту полягає у зменшенні соціальної опіки й одночасному створенні умов для соціально-економічної незалежності індивіда, перетворення його на партнера держави, тобто необхідним є впровадження таких заходів, які здатні зробити людину якнайменш залежною від державних інституцій у формуванні свого життєвого рівня та створенні добробуту. Невідкладним завданням постає формування та реалізація стабільної та ефективної системи соціального захисту, особливо малозабезпечених категорій, дотримання міжнародного досвіду в галузі їх застосування.

Важливість такого кроку зумовлена тим, що соціальний захист визначає рівень суспільної довіри та попередження соціальних конфліктів. Від ефективності соціального захисту, дія якого спрямована на захист людини в суспільстві від різноманітних форм соціальних та економічних ризиків, залежить ставлення громадян до державних інституцій та реформ, що впроваджуються. Вагомим завданням є зниження соціальної поляризації суспільства, яка загострилася не тільки зі складною економічною ситуацією, а й із виникненням привілейованих соціальних груп населення і соціальної «винятковості» окремих громадян у потребах соціального захисту. Необхідним є перехід від концепції рівності доходів до концепції рівності можливостей, як це відбулося свого часу в країнах ЄС.

Література:

1. Онікієнко В. В. Ринок праці та соціальний захист населення України : ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія] / В. В. Онікієнко – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.
2. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.
3. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні : монографія / О. В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
4. Соціальний захист населення України : статистичний збірник [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Київ, 2016. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2016/zb/07/zb_sznu_15pdf.zip.
5. Статистичний комітет Європейського Союзу – Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_frate&lang=en.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>
7. The World Bank Indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/>
8. Закон України «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
9. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3721-12>
10. Новий курс : реформи в Україні. 2010–2015. Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
11. Population Ageing in Europe. Facts, Implications and Policies. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/policy_reviews/kina26426enc.pdf.
12. Demography, Active Ageing and Pensions. Social Europe Guide. Volume 3. European Commission. Directorate-General for Employment, Social Affairs and and Inclusion. Manuscript completed in May 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7831&langId=en>.